СВОБОДА

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

SVOBODA

UKRAINIAN DAILY.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ — РІК XXXII. — Число 43. — Джерзи Сіті, Н. Дж., четвер, 21. лютого, 1924.

VOL. XXXII. — No. 43. — Jersey City, N. J., Thursday, February 21, 1924. — THREE CENTS

ПАЛАТА ПОСЛІВ ВІДКИНУЛА ПОДАТКОВИЙ ПЛЯН УРЯДУ

ВАШІНҐТОН, 19. лютого. — Палата послів приняла нині значною більшостю голосів податковий проект демократа Ґаґнера, відкидаючи тим самим урядовий проект секретаря (міністра) скарбу Мелона.

За проектом Ґарнера заявилося 244 голови проти 152. Всі поступові републиканці голосувати за демократами за Ґарнером, хоча в послідній хвилі Кулидж завзивав їх виступати разом з цілою републиканською партією.

СЕНАТОРИ КРИТИКУЮТЬ ДОГЕРТІ ЗА НАДУЖИТТЯ

ВАШІНҐТОН, 19. лютого. — Сенатор Гвілер закидав нині перед повним засіданнем сенату, що ґенеральний прокуратор (міністер судівництва) Догерті захороняв злочинців перед судовими процесами та що його політичні приятелі купували в нього за гроші карну недоторкаемість. Опісля сенатор зажадав слідства над своїми закидами.

СЕНАТОР ВМІШАНИЙ В НАФТОВИЙ СКАНДАЛ

ВАШІНҐТОН, 19. лютого. — Сенатовий комітет для публичних земель, котрий розглядае арендованне публичних нафтових теренів, застережених для американської военної фльоти, казав цілому рядови нюйорських біржевиків предложити собі діловодчі книги своїх бизнесів. При їх перегляданню комітет найшов, що в нафтові спекуляції були вмішані деякі високі урядники та один сенатор. Комітет ще не подав до публичного відома імен умішаних осіб.

КУЛИДЖ ПРО ПРОМИСЛОВИЙ ТА ТОРГОВЕЛЬНИЙ РУХ

ВАШІНҐТОН, 19. лютого. — Президент Кулидж видав з Білого Дому заяву про стан промислового та торговельного руху Злучених Держав. На думку президента, бизнес Америки своїть тепер сильно. Його погляди опираються на звітах департаментів (міністерств).

ЗА СЛІДСТВОМ НАД ПРИЧИНАМИ ВІЙНИ

ВАШІНҐТОН, 19. лютого. — Сенатор Овен, член сенатового комітету для заграничних справ, предложив нині сенатови резолюцію, домагаючуся слідства над причинами світової війни. Сенатор попирае свою резолюцію тим, що без рішення відвічальности аз війну не можна рішити питання военного відшкодовання.

РОЗСЛІД ПОСТРІЛЕННЯ СЕНАТОРА

ВАШІНҐТОН, 19. лютого. — Президент Кулидж приказав розвести урядове слідство над постріленнем сенатора Ґріна в битві межи прогибіційними аґентами а бутлеґерами. Стан сенатора Ґріна далі критичний.

ХОЧУТЬ НЕ ДОПУСКАТИ ЧУЖЕ ЗБІЖЕ

ВАШІНҐТОН, 19. лютого. — Президентова тарифова комісія застановляеться над піднесеннем привозової тарифи на заграничне збіжа. Перед комісією виступили представники фармерських та млинарських орґанізацій з доказами, що кошти млива в Злучених Державах висші від коштів в Канаді.

ЗА ЗМІЦНЕННЄМ ФЛЬОТИ

ВАШІНҐТОН, 19. лютого. — Сенатор др. Ковпленд предложив сенатови резолюцію, щоби сенат вглянув у недостачі военної фльоти, які вийшли на денне світло, коли департамент фльоти мусів відослати з лінії чотири великі кораблі.

ЗА ЗНЕСЕННЄМ КАРИ СМЕРТИ

ОСИНИНҐ, Ню Йорк, 19. лютого. — Начальник нюйорської стейтової тюрми Луис Лоес виїхав до Олбані, щоби там станути за свідка перед комітетом леґіслятури, що мае розглянути проект закона про знесенне кари смерти. Начальник тюрми хоче говорити за скасованнем кари смерти.

ПЕРЕДВИБОРЧІ АҐІТАЦІЇ

ШИКАҐО, Илинойс, 19. лютого. — Вілієм Мекаду, котрий стараеться за номінацію на кандидата з рамени демократичної партії, а котрому прихильники заявили, що вони хочуть його кандидатури мимо його адвокатовання для нафтярів, вмішаних в нафтові скандали, почав ширшу передномінаційну аґітацію при помочи бездротного телефона, яким він став розкидати вісти про ріжні політичні справи.

ДЛЯ БОРОТЬБИ ПРОТИ КЛЕНА

НЮ ЙОРК, 19. лютого. — Тут зорганізувалося товариство з 50 визначних діячів з ріжних галузий життя, щоби поборювати Ку-Клакс-Клен. За свій перший обовязок уважае орґанізація уневажнення вибір сенатора Мейфілда з Тексасу, котрий мав бути вибраний при помочи виборчих перекупств. На чолі орґанізації станув др. Никлас Батлер, президент Колумбійського університету.

КОМІРНІ ДОМИ ЯКО ЗАПАДНІ ДЛЯ ЛЮДСЬКОГО ЖИТТЯ

НЮ ЙОРК, 19. лютого. — Тимчасова слідча комісія міського уряду, що розсліджувала причини смерти 13 людий в однім пожарі одного мешканльного дому, прийшла до переконання, що причиною такого великого числа жертв була недостача всяких охоронних средств на случай огню.

З МЕКСИКАНСЬКОГО ПОВСТАННЯ

МЕКСИКО, 19. лютого. — Федеральні війска президента Обреґона знова побили повстанців коло міста Морелії. Повстанці в східній части Мексика почали зривати зелізниці та динамітувати поїзди. Повстанці у нафтовім терені виявляють охоту заключити мир.

СТАТИСТИКА ОДНОГО МІСТА.

НЮ ЙОРК, 19. лютого. — Головний лікарський уряд міста видав цікаву статистику смертий за один рік історії міста Ню Йорку. На основі урядових даних показуеться, що від наглої смерти погибло в 1923 році 5.206 людий. З того числа 140 осіб згинуло від убийств, 1,234 від автів та возів (в сьому числі було 240 дітий у віці від 5 до 10 ліг). Самовбийників було 879, а від алькоголю згинуло за сей один рік 370 людий.

ОБРЕҐОН ПРОТИ ЗАНИМАННЯ ФАБРИК ЮНІЙНИМИ РОБІТНИКАМИ.

МЕКСИКО, 19. лютого. — Федеральний уряд заявив, що він не дозволить юніям бавовняних фабрик заняти фабрики, як се відгрожуються зробити на случай, як фабриканти не погодяться з ними.

СУД ВЧИТЬ ОБЕРЕЖНОСТИ.

Міський суддя у Джамайці, коло Ню Йорку, засудив на 23 доляри гривни Фреда Шумахера, котрий переходив через зелізниці тори після того, як рампа була спущена. Суддя пригадв підсудимому що через таку неосторогу случаються тяжкі нещасні випадкі.

ДЕРЖАВНИЙ ТЕАТР ІМ. ФРАНКА В. ХАРКОВІ.

В державнім театрі ім. Франка в Харкові виставлено м. и. отсі песи: „Евген нещасний" Толєра, „Ійоля" Жулавського, „Гріх" Винниченка, „Фуенте Овсхуна", Льопе де Веґа", „Суєта" Карпенка Карого, „Мірандоліна" Ґольдочі і и. Театр приготовляе низку нових пес, переважно з репертуару німецьких експресіоністів.

ПОВОРОТ ДО МОДИ З 1860 РОКУ.

Славний париський король моди Поль Поаре помістив у одній париській ґазеті статтю про вигляди майбутньої моди. Він каже, що мода поверне в головному до моди з 1860-го року, головною ціхою якої є кріноліна й невеличкий капелюшок із довгими стяжками. Одним словом це поворот до чарівного стилю, званого звичайно „другим цісарством". Лише питання, чи сьогодняшні пані раді будуть надягнути ґорсети й непрактичні кріноліни?

ЛЕВ МУССОЛІНІЯ.

З Риму повідомляють, що великий цирк „Корона" подарив премієрови Муссоліні молоденького льва з одної могучої львиної родини. Муссоліні був у великому клопоті, що робити з львом і подарив його свому родинному місту Медіоланови. Ось саме тепер лютою зимою привезено молодого сина пустелі до Медіоляну й посаджено у клітку в найбільшому тамошньому саді.

ЛИХВА.

У Львові викрито богато тайних складів мануфактури та всілякого краму, на який власники не могли виказатись фактурами ані книжками, та за які не платили подадків. Власника відомої ковбасні Франка Іхньовського обвинувачено в лихві.

ДО НАШИХ ЧИТАЧІВ.

Завтра „Свобода" не вийде ізза свята в день уродин Вашінґтона.

АДРЕСОВАННЄ ЛИСТІВ.

Федеральний почтовий уряд почав з нагоди ювилею Беняміна Франкліна кампанію за належитим адресованнем листів. В тій цили він зарядив, щоби в днях від 18. до 25. лютого святкувати так званий тиждень ліпшого адресовання листів.

Уряд наводить, що хибне адресованнє листів приносить великі шкоди не лишень почтовому урядови, а тим самим податковцям, але й приватним людям та підприємствам.

Уряд терпить через се тому, бо він мусить удержувати більше число урядовців. Після його обчислень, сей кошт виносить на рік 1 і три чверти міліона долярів. Щоби запобігчи такій ростраті публичного гроша, дехто пропонував, щоби почтовий уряд стягав 1 цента додаткової оплати за кождий лист, який адресований невідповідно, але сей плян закинено. Очевидно, невідповідне адресованнє листів получене з коштами, і сі кошти хтось поносити мусить. Почтовий уряд обраховує, що в однім місті Ню Йорку висилка листів, заадресованих невідповідно, коштує денно 500 долярів більше якби вона коштувала, колиб сі листи були адресовані як слід.

Кромі коштів у грошах зле адресований лист потягає за собою ще втрату в часі. Через се також пропадае богато листів, а „уряд недоручених листів" у Вашінґтоні нищить кождого року 20 міліонів листів, зле адресованих.

Словом, якби не дивитися на сю справу, зле адресований лист коштує гроші. Найбільші шкоди приносить зле адресованнє у бизнесі, де зла адреса значить часто втрачений бизнес.

З сих усіх причин почтовий уряд закликае всіх, лишучих листи, щоби вони адресували їх згідно зі загально принятою формою, ясно, читко та прозоро. В той спосіб заощадить гроші для себе й для уряду.

НОВИЙ ТАЄМНИЙ ВИНАХІД

Анґлійський хемік Піккер винайшов новий апарат для продукції ґазів котрими можна буде перешкодити ворожим літакам перелітати над позиції своїх війск. Новий винахід буде знаменитим засобом боротьби з повітряною фльотою.

ВІТОСОВЦІ ХОЧУТЬ ЗМІНИ КОНСТИТУЦІЇ ТА ВИБОРЧОЇ ОРДИНАЦІЇ.

Клюб вітосівців перевів на днях під проводом Вітоса дискусію над рефератом посла Керніка про ухвали управи партії в справі внесків правничої комісії відносно змін конституції, головно в напрямі скріплення виконної влади, розглянення відношення законодатної компетенції сойму і сенату та виборчої ординації.

Кернік основував необхідність поширення виконної влади, головно президента держави, через зміну конституції. Він хотів би, щоби президент мав право розвязування сойму, якщо він був би нездатним до праці. Дальше домагався реформи сенату через признання йому закордонної ініціятиви на рівні зі соймом.

Щодо виборчої ординації Кернік уважає потрібним змінити 11, 12, 13 і 36 арт. ординації, які торкаються пропорціональности виборів, границі віку виборців чинних і пасивних та виборів до сенату. Пропорціональність виборів слід би було — по думці Керніка — пристосовувати до областей з мішаним населеннєм через утвореннє там виборчих округів дво-три і чотири мандатових. Зрештою, всюди захвалює систему індивідуальних (одномандатових) округів, зменшуючи число послів до числа повітів, тобто 290—300 послів на загальне число повітів 280. Таким чином зменьшились би видатки удержаннє сойму. Щодо віку виборців, так по думці керніківського проєкту — активне право виборче повинні мати особи по 25 роках життя.

Виборчі округи сенату не повинні ідентифікуватися з територіями воєвідств, бо наслідки його такі, що національні меньшости в сенаді числять аж 25 прц. загалу (в соймі 20 прц.).

Вибори до повітових і громадських самоврядувань повинні бути посередні, а саме: представники громад мали би вибирати представників до повітових соймиків, а сі — представників до воєвідських соймиків. У висліді дискусії доручено комісії опрацювати подрібні проекти по думці ухвал клюбу.

В МІСТАХ НА УКРАЇНІ ВИБУХАЮТЬ ВЖЕ ГОЛОДОВІ БУНТИ

РИҐА, столиця Латвії, 19. лютого. — З Москви повідомляють, що по містах України зачинають вже вибухати голодові бунти.

Недавно голодна товпа в Миколаєві напала на торговлі з поживою, але красноармейці розгромили її і розігнали.

Голодові бунти були також в Херсоні, Катеринославі, в Елисаветграді і в других містах України.

Голоднеча повстала наслідком вивозу збіжа і худоби з України в Московщину. Населенне винить правительство і спекулянтів, які з правительством держать спілку.

ГОЛОД ІЗЗА СТРАЙКУ ДОКОВИХ РОБІТНИКІВ

ЛОНДОН, 19. лютого. — Ізза страйку в анґлійських пристаннях вже тепер стоїть 56 кораблів не виладованих. Через те вже панує в Лондоні і в других містах Анґлії недостача поживи, яка спричинює дорожню і голод.

СПРАВА ВОЗДУШНОЇ ОБОРОНИ АНҐЛІЇ

ЛОНДОН, 19. лютого. — Заступник анґлійського міністра воздухоплавства Вилієм Ліч сказав нині в парляменті, що правительство Партії Праці буде виконувати програму правительства Болдвина щодо будови воздушної фльоти, але воно є теж за воздушним розоруженнем і радо привитало би конференцію в сій справі.

ФРАНЦІЯ І РУРЩИНА

ПАРИЖ, 19. лютого. — В тутешніх поінформованих кругах заявляють, що Франція готова усунути свою окупаційну владу від контролі промислових заводів в Рурщині, одначе не гадае усувати військової окупації.

САМОВБИЙСТВО РОСІЙСЬКОГО КНЯЗЯ

ПАРИЖ, 15. лютого. — В одному з тутешніх готелів застрілився князь Володимир Миколаєвич Оболенський.

Він відібрав собі життє з туги за сином, котрий теж недавно поповнив самовбийство. Старий Оболенський мав 60 літ. Перед війною він був ґубернатором в Смоленску.

ФРАНК ЩЕ ПАДЕ

ПАРИЖ, 19. лютого. — Нині за франка плачено всего 4.08 цента.

Постійний спадок франка підкопує щораз більше довіре до премієра Пуанкаре.

ДР. БЕНЕШ ПРИЇДЕ ДО ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ

ПРАҐА, столиця Чехо-Словаччини, 20. лютого. — Чесько-словацький міністер заграничних справ др. Едвард Бенеш приїде в червні або липні сього року на тиждень виголосити реферати в кількох американських університетах про політичне становище Чехо-Словаччини.

ГРЕЦЬКЕ МІСТО ХОЧЕ РЕПУБЛИКИ

АТЕНИ, столиця Греції, 19. лютого. — Грецькі військові старшини засипають міністерство війни депешами, в яких домагаються негайного скинення з престола династії Ґлюксбурґів і проголошення Греції републикою.

НІМЕЦЬКИЙ КАРДИНАЛ ПРИЇЗДИТЬ ДО АМЕРИКИ

БРЕМЕН, Німеччина, 19. лютого. — Відсі відїхав кораблем Штутґарт до Америки німецький кардинал Шульте з Кельн збирати жертви на голодуючих в Ренщині і Рурщині.

ТАКИ СТАРИЙ ПАШІЧ ПОБІДИВ

БІЛГОРОД, столиця Сербії, 19. лютого. — Скупщина (парлямент) Югославії приняв договір Югославії з Італією, на основі якого Італія одержала пристaневе місто Фюме.

Се рішенне скупщини означує побіду старого премієра Пашіча над Хорватами і сербською опозицією.

ҐЕНЕРАЛ СІКОРСЬКИЙ МІНІСТРОМ ВІЙНИ

ВАРШАВА, 18. лютого. — Польский міністер війни ґенерал Санковський уступив. На його місце іменовано бувшого премієра за Пілсудського, ґенерала Сікорського.

УГОРСЬКА КОРОНА ТРОХИ ПОПРАВЛЯЄТЬСЯ

БУДАПЕШТ, столиця Угорщини, 19. лютого. — Вчера продавано тут угорських корон 90 тисяч за доляра, а нині вже тільки 85,000. Наслідком тої звишки публика трохи успокоїлась.

БОЛЬШЕВИКИ ПЛЯНУЮТЬ ПЕРЕВОРОТ У СУСІДІВ

РИҐА, столиця Латвії, 19. лютого. — В тутешніх добре поінформованих кругах заявляють, що московські большевики в останньому місяці вислали богато гроший до Литви, Латвії й Естонії на аґітацію для повалення тамошніх правительств, а видвигнення „диктатури пролетаріяту". Одначе заговори не вдались, бо правительства всіх трох републик виловили платних большевицьких агентів.

З Данціґу доносять, що туди большевики посилають тепер богато гроший на пропаґанду в Німеччині.

ЛЕНІНҐРАД

МОСКВА, 19. лютого. — Російський совєтський уряд оголошує, що буде завертати всі листи і посилки, які будуть адресовані до Петроґрада. Лише ті будуть доручені, що будуть адресовані до Ленінґрада.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сіті і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ДЖОРДЖ ВАШІНҐТОН.

—o—

Дня 22. лютого святкують Американці свято Джорджа Вашінґтона, котрий попри Абрагама Лінкольна вважається найбільшим Американцем.

Історична заслуга Лінкольна в тому, що він оборонив американський союз держав перед роспадом, а заслуга Вашінґтона в тому, що він його побудував.

Коли Вашінґтон ще був молодий, в Америці були здовж східного побережа англійські кольонії, поселені по більшости іміґрантами з Анґлії, що втекли звідти перед релігійними, політичними та суспільними переслідуваннями. Анґлія трактувала американські кольонії так, як мачоха трактує своїх пасербів; на її думку, кольонії існували не для себе, а для матірного краю, себто на те, щоби матірний край богатився працею кольоністів. Виходячи з сього становища, Анґлія витягала з кольоній всяке майно та позбавляла їх політичного права правити собою. Невдоволення з такої управи довело нарешті до того, що анґлійські кольонії в Америці постановили відорватися від Анґлії, зробили переворот, так звану американську революцію, відорвалися від Анґлії, проголосили самостійність, себто стали самі правити собою по своїй волі.

Отсій американській визвольній, чи повстанській, чи революційній війні і завдячують Злучені Держави своє існуванне. Їх повстанне затвердило самоуправу не лишень в отсій части світа, але й по других кольоніях великої британської імперії, котра на повстанню Злучених Держав побачила нерозум безоглядного правління кольоніями. В той спосіб американська революція завела самоуправну свободу не лишень в Америці, але й Канаді, Південній Африці та Австралії, що не відорвалися від Анґлії. Мимоходом, американська революція причинилася до поширення свобіднійших політичних умов і по других сторонах світа.

В сьому лежить хвала американської революції та її побідного провідника, Джорджа Вашінґтона, якого розум, завзяття, а головно незломна енерґія були для неї в неодну тяжку хвилю одиноким ратунком.

УКРАЇНСЬКОМУ ЖІНОЦТВУ ПІД РОЗВАГУ.

До Канцелярії Українського Народного Союза наспіло послідними днями кілька листів, в яких мужі, члени Українського Народного Союза, просять о допомогу для своїх родин, терплячих через недугу жінок. Мужі просять о сю допомогу не на основі членьства сих жінок, бо жінки в орґанізації не стоять, але на основі свого власного членьства. Коли листів такого рода показалося більше, то справа видно заслугує на близче пояснення.

Нема сумніву, що декотрі з тих листів справді роскривають тяжке положенне терплячої родини. В одному такому листі, ствердженому урядом місцевого брацтва, оповідається, що жена члена хорує вже дванайцять місяців, що в них є семеро дрібних дітий, що мати через недугу не може навіть пильнувати дітий та що через се батько родини, член нашої орґанізації, мусить кидати роботу, лишатися дома, пильнувати хору жену та дрібні діти. Нема що казати, що від сього в хаті біда-нужда, і членови й дивуватися не можна, що він удається до орґанізації по допомогу.

Колись давнійше, коли запомогові орґанізації не були під доглядом стейтових властий, така запомогова орґанізація й справді могла уділити допомоги в такому случаю та відтягнути опісля запомогу від посмертного по мужу. Нині се стало неможливе. Стейтові леґіслятури віддали запомогові орґанізації під догляд спеціяльних урядів, а сі стоять на становищи, що коли член вступає до запомогової орґанізації та сповняє в ній точно свої обовязки, то його родина сим дістає право до запомоги на случай його смерти чи там на случай його недуги чи його каліцтва. Значить, обезпечений лишень він, а не його жена. Коли жена хоче, щоби родина мала забезпечення на случай її недуги, каліцтва або смерти, то жена повинна приступити до орґанізації, бути її членом.

Отсе є законні правила про запомогові орґанізації, від яких вони відступати не мають права. Через те для всіх жінок, що хочуть обезпечити свої родини на случай своєї недуги, каліцтва або смерти, які хочуть, аби діти мали забезпеку, щоби муж не потребував ходити коло дітий та закидати свою роботу, най самі приступають до запомогової орґанізації. Український Народний Союз приймає жінки на рівні з мущинами, удержує спеціяльні сестрицтва для самого жіноцтва, витає кожде нове сестрицтво, — словом, дає всяку нагоду та допомогу, щоби українські жінки забезпечували свої родини на рівні з мужами. Українські жінки люблять свої родини й дбають за своїх дітий і вони певно будуть користати зі сеї нагоди та ставати в щораз більшому числі в члени найбільшої та найбогатшої української запомогової орґанізації, Українського Народного Союза.

КОГО ДНЕСЬ НАМОВИТЕ ОБЕЗПЕЧИТИСЯ В У. Н. СОЮЗІ, ТОЙ ВАМ ЗА ЦЕ ВДЯЧНИЙ БУДЕ ВСЕГДА.

ЛЄНІН.

Ленін помер. Дня 21. січня о годині 6 і 50 мінут в селі Ґорки, близь Москви замкнув на віки свої очи перший червоний цар російської нової імперії. Урядово проголошено цей факт, що лиш на кругий день, в 11 годині перед полуднем, зразу на зїзді совітів, котрий якраз тоді відбував у Москві свої наради, а тоді і прилюдно, оповістками по мурах теперішної столиці. Того дня припадало свято крівавої революції 9 (22) січня і ціле місто прибране було червоними хоругвами. На них сейчас появилися чорні перевязки, а пізнійше скрізь замаяли чорні фляґи на знак офіціяльної жалоби.

Центральний історичний комітет зібрався нанараду і вибрав окрему похоронну комісію з Дзержинським на чолі.

Першим приказом цеї комісії була шестидневна заборона всяких вистав, концертів і иньшого рода забав у цілій совітській державі.

Дня 23. січня перевезено тілоЛеніна з Ґорок до Москви і виставлено публично. Усім дозволено віддати останній поклін першій голові комуністичної держави.

Похоронять Леніна на так званій Красній Площі поруч Сверлова.

Ісполнительний комітет Комінтерна під проводом Зіновєва оповістив таку відозву:

„Комуністичний інтернаціонал втратив свого вожда й учителя. Міжнародний пролєтаріят поніс від смерти Карла Маркса найбільшу втрату. Шапки до дому перед свіжою могилою великого вчителя робітничої кляси. Міжнародний пролєтаріят знає, що він утратив в особі Леніна. Комуністичний інтернаціонал і совіти стиснуть свої ряди для праці в тім напрямі, котрий нам лишив у заповіті Ленін".

Посмертна оповістка у формі боевого приказу. Коротка, ядерна, суха. Нема в ній ні слова жалю, ні одного виразу сердечного болю. Говорить не серце, а холодний розум.

Так воно й повинно бути, бо Ленін, від коли виступив на широку, політичну арену, був чоловіком без серця.

А всеж таки одним з найголоснійших людий останніх літ, одним з імен, котре в історії запишеться нестертими буквами.

Був визначним чоловіком, більше визначним, ніж чоловіком. Всьо, що людське відкинув геть від себе. Серце, чуття, любов ближнього, милосердя, — неістнували для нього. Бачив тільки свою теорію, ціль своїх намірів і до тої цілі йшов так послідовно, так невблагано, так жостоко, як мало хто, мабуть як ніхто в світі.

Визначна, страшна індівідуальність. Нерон, Деоклеціян, Грозний і всі деспоти світа блїднуть перед Леніном, коли почислити тую суму жертв, яку вони поклали у стіп своїх пристолів і яку він поклав на жертвеннику своїх крівавих задумів. Там тисячі, а тут міліони, великі міліони! І як тамтим, так і йому не вдалося закріпити свого діла. Всі вони згинули траґічно. Леніна постигла смерть з руки природи. Вмер у силі віку, в 54 році життя, на параліж поступовий, на котрий не мали ліку навіть найславнійші лікарі, що приїздили окремими літаками з культурної Европи до ліжка недуги найжостокійшого дикуна. Навіть власть Дзержиньского (Поляка), найстрашнійшого ката, якого знає історія, не мала сили спинити смерти в її праці. Навіть кордони червоноармейців, що так пильно стережуть теперішних московських сатрапів, не встерегли Леніна від смерти.

Поки що це одинока сила, котрої вони бояться, сильнійша від їх енерґії і від їх невбланого фанатизму.

Володимир Іліч Улянов-Ленін, уродився 10 цвітня 1870 р. ст. ст. в Симбірську, де його батько був інспектором народних шкіл. Мати походила з дідичівського, старого роду, з [illegible]. Гімназію скінчив як визначаючий ученик і ніхто тоді не міг був догадатися, яку він ролю колись відограє.

Року 1886 повішено його брата за участь у заговорі на життя царя Александра III. В рік пізнійше Володимир Улянов (Ленін, це його пізнійший псевдонім), поступив на Казанський університет, на юридичний факультет, з котрого виключено його за участь у студентських тайних кружках. В 90 роках бачимо його в Петербурзі, де брав участь в соціялістичній організації. Вона ж то й вислала його за границю, до Швайцарії, де він пізнався з Плехановим, Верою Зазуліч і Аксельродом.

Вернувши 1895 до Росії, був арештований, пересидів рік у тюрмі а потім на три роки заслано його в Сибір.

Вернувши з Сибіру довгі літа присвятив орґанізації російської соціял-демократичної партії, перебуваючи за границею, найбільше в Швайцарії. Оснував газету „Искра", котра виходила зразу в Штуґарті, а пізнійше в Лондоні і в Женеві. Звільна в соціялістичній партії став зарисовуватися розлім. Одні хотіли добувати соціялістичний устрій дорогою освідомлювання робітничих мас, щоб вони, добре приготовані, взяли керму соціялістичного правління у свої руки. Для других цей шлях був за довгий. На їх гадку практичнійше і лекше підготовити гурт смілених і енерґічних робітників, котріб у підходячий момент захопили власть у приневолили загал піти за собою. На чолі тих других стояв Ленін.

Иншими словами перші, як теоретики, придержувалися демократичного прінціпу, а другі відкидали цей прінціп з практичних взглядів і воліли, замісць демократії, диктатуру. Практика, як пізнійше виявилося, була сильнійшою від теорії. Ленін був практичний. Він бачив, що Росія, це 90% селян, неосвідомлених і до ніякої політичної діяльности неспосібних. Дібратися до тих селянських мас було дуже тяжко, бо вони сильно стояли при православній церкві і при царськім авторітеті. Далеко лекще і одиноко можливо на його гадку було накинути тим 90% волю останніх кількох процентів, прибрати їх у свої руки і при помочі гармат, машинових крісів, чрезвичайки, одним словом терору, заставити їх і зневолити до послуху. Російский селянин послушний, слухав царів, буде слухати й нас. Так міркував собі Ленін і його міркування не показалися злими.

Ця ріжниця поглядів серед соціял-демократів довела до поділу партії на большевиків і меньшевиків. Большевики тому, бо на заграничнім зїзді соціяльних-демократів 1903 року сторонники Леніна мали за собою більшість голосів, а меньшевики, бо прихильники Плеханова й Мартова осталися в меньшости і їх переголосовано. По тім поділі на большевиків і меньшевиків Ленін видавав свої часописи „Впередъ" і „Пролетарій" та полемізував з меньшевицькою „Искрою". Підчас першої революції в Росії 1905 року Ленін був в краю, а по її упадку виїхав знов за границю і приготовлював нову. Від 1910 до 1914 року перебував у Кракові та в Пороніні, входячи в контакт з подьськими революційними колами своїми союзниками на випадок революції в Росії. Хто його тоді бачив у каварнях та реставраціях в польсько-російських кругах, ніколи не погадавби був, що цей чоловік грати буде в світі таку голосну ролю. Непоказний і незамітний нічим, хіба доволі сильною бридотою, не виявляв ані великого ума, ні надмірної енерґії. Високе чоло, маленькі очи, сильно вистаючі скули, напів добродушний, а напів іронічний усміх, — одним словом добродушний і тяжкуватий Москаль. Хто не знав його минувшини і кому не доводилося бачити, з яким поважанням відносилися до нього всякі Радики-Цобельзони, цей ніяк не міг припускати в ньому будучого червоного царя совітської Росії.

Та хто зна, чи й бувби він ним, коли би не війна, та війна, що одним сприяла, а до других поставилася так дуже неприятливо.

Року 1917 після вибуху революції в Росії Ленін поїхав туди в заплъомбованім вагоні зі значною амуніцією — гроша. Замешкав у палаті Кшесінської (відомої Польки — любовниці царя) і повів звідси свою аґітацію проти Керенського і проти так званого временного правительства. Перший раз захопив власть в липни 1917 року, але не на довго. Мусів утікати в Фінляндію. Звідтам дальше провадив большевицьку аґітацію. Керенський провадив війну, Ленін обіцяв мир. Керенський правив при помочи парляменту, Ленін обіцяв усю власть робітникам і — Ленін, дня 25. жовтня 1917 року, побідив.

Дальші події ід альші подач ги Леніна всім нам добре відомі, аж надто добре. І Україна відчула їх діяльність на своїй шкурі. Влада в руках народу, перемінилася в так звану диктатуру пролетаріяту, котра не була нічим більше, як тільки пановапнем сильної, енерґічної і карної кліки над міліонами людий, пануваннем жмінки Москалів, Жидів і Поляків над поневоленими народами, в першу чергу над українським народом, від котрого большевики брали рекрута, збіже і худобу і давали йому за це так звані „чека". Україна перебула найстрашнійший в історії голод, її руйнували повстання, наїзди червоних військ, війни Петлюри, Поляків, Денікіна, авантури Махна, масові розстріли, еміґрація і хороби, — особливо тиф.

Україна заплатила за часів Леніна більший податок своїй пані, Москві, ніж за весь час царату. І нині вона стоїть під знаком питання.

Процес перебудови Росії не скінчений. Російська еміґрація не спить. Миколай Миколаевич коронувався в Лондоні на царя. Троцький уступив. Між большевиками розлім. На Україні почалися нові розрухи, тим разом між невдоволеними з большевицького панування робітниками.

Що буде завтра, не відомо. Та Дзержиньскі ще не вмер. Його рука узброєна в „чеку" може знов упасти на нашу спину.

Та щоб там і не було — Леніна не стало. Не стало творця і голови большевицької влади, не стало того жерела, з котрого тая влада випливала.

Не стало визначного чоловіка, більше визначного, ніж чоловіка.

Семен К.

ДОПИСІ

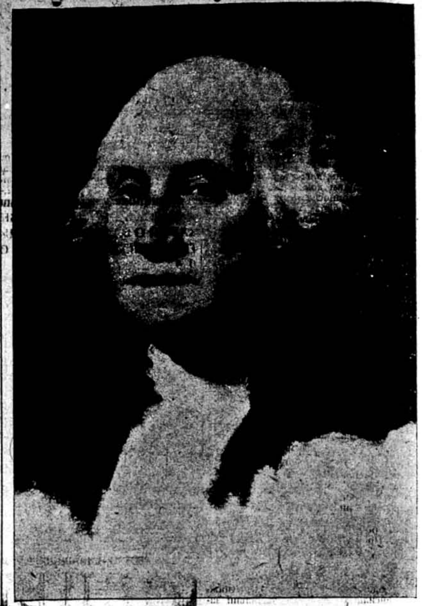
НЮ ЙОРК, Н. Й.

Коляда для інвалідів.

Коляду на українських інвалідів зложили: А. Куликова, М. Омеля, М. Кавецький по 5.00; о. Н. Підгорецький 4.00; І. Добрянський, С. Ярчак, Т. Михальчукова по 3.00; А. Загоруйко 2.50; Е. Добрянська, Д. Ушак, Т. Ґорбатюк, С. Кунашевський, І. Дулеба, Я. Лопко, А. Нікол, Ґ. Душний, Ґ. Дрелех, І. Карпець, П. Балей, І. Марусевич, А. Дида, А. Мирош, І. Кравець, С. Бздель, Т. Мілещук, О. Плескун, Й. Чупіль, А. Бучак, М. Петрів, М. Пеліх, М. Середна, Ґ. Герман, І. Федун, А. Шулмянська, С. Стасюк, І. Мартинець, М. Першин, М. Самосюк, А. Голядніцкий, Ю. Кулик, А. Мар, А. Петрівська, А. Ґаврисова, Ю. Габовий, П. Дідоха, І. Дмитрів, П. Римар, І. Притка і Реставанек по 2.00; В. Цільник 1.70; В. Крохмальна, Н. Франчук по 1.50; Л. Федорович 1.11; М. Дідоха, Фарлей, В. Карчевський, М. Лещух, М. Лободжен, Г. Когут, П. Довгань, І. Кавецький, Гарбова, П. Ганчарик, Н. Н., Ф. Цьвик, П. Дерех, І. Малик, Ю. Олійник, Г. Малик, С. Михайлів, О. Шайб, А. Ботніцька, І. Бойчук, Г. Макогін, І. Галіян, В. Антошків, Н. Набожинська, Р. Горбодяк, В. Юловець, Л. Мартинюк, Ґ. Угорчак, С. Малист, М. Ковалевський, Я. Ґула, А. Цьвігун, М. Рудий, Т. Ґелета, Л. Ґелета, В. Вітрик, М. Савка, І. Леевич, В. Гриновець, К. Шамен, П. Черемха, М. Шевчук, П. Мазурчак, А. Замосцяник, І. Романів, М. Шарлей, П. Гладкий, М. Сьомкайло, Ю. Піщак, Г. Балей, І. Грушевський, Л. Шуст, К. Рабар, П. Клюба, В. Лазута, А. Боднявський, Р. Тукарчук, М. Жуковський, Д. Ковалів, Д. Федун, А. Хома, К. Грицишин, І. Мишловський, О. Бульба, С. Оричка, І. Ярмала, Н. Ниска, А. Деревяна, І. Сокач, Г. Дубяк, І. Макар, П. Дубик, Д. Поліщук, А. Опоньчук, П. Панчишин, М. Боднар, Ч. Рудий, П. Римар, А. Партика, Д. Домбровський, М. Сьвірж, Г. Яськів, Я. Домбровський, Д. Олеськів, Т. Качмар, К. Добрянський, В. Кнігіницький, І. Гаврилко, С. Бойко, В. Ярема, Г. Герман, О. Коцко, М. Радик, Н. Добрянський, В. Конрад, І. Криськів, І. Гладкий, К. Галан, Д. Клеський, Г. Спільник, В. Чайка, І. Бойко, К. Прихира, М. Хома, І. Янкович, Я. Корнат, П. Ярема, Т. Сірко, М. Фурик, Д. Баран, Ф. Федишин, Д. Ґордин, М. Каришин, Й. Гаврилюк, Д. Кінаш, Д. Веманович, Ф. Федишин, Й. Кейдіш, М. Сурмач, І. Королюк, К. Ганес, Г. Конюх, С. Яремчук, С. Ковальський, С. Яворівський, Н. Білик, Ґ. Вітрак, Ґ. Маер, М. Мисак, М. Пуш, А. Сокальська, А. Хархай, А. Туз, М. Наконечна, Д. Биндас, Н. Дерко, С. Шенковський, І. Лазорчик, М. Курник, Д. Павлик, А. Зьвірак, А. Стельмах, Романський, А. Жубрид, К. Дрозда по 1.00; І. Буґера 75 цнт.; Т. Земленецька 60 цнт.; Б. Чаплин, Опірська, Т. Канарчук, Ф. Кравс, П. Шарко, Я. Кушла, С. Боренька, Д. Сокач, М. Завиняк, І. Іромей, І. Пастух, К. Крилуцька, Ґ. Молощин, К. Любецький, І. Гузар, А. Рудний, А. Попович, Р. Тарнопільський, Л. Хміль, Н. Ліпкович, Ф. Мацькевич, Л. Кретів, К. Гнатяк по 50 цнт.; Тулко 40 цнт.; Л. Мешкович, А. Олексів, Словінський, М. Шевчук, Ф. Малащук по 25 цнт.; Н. Н. 20 цнт. Разом $278.01. Всім жертводавцям і всім приятелям і прихильникам складає як найсердечнійшу подяку від

УКРАЇНСЬКОЇ ЖІНОЧОЇ ГРОМАДИ В НЮ ЙОРКУ:

Стеф. Абрагамовська, голова.

ДЖОРДЖ ВАШІНҐТОН.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА"

Сергій Єфремов.

НАРОДНЯ ЛІТЕРАТУРНА ТВОРЧІСТЬ — КОЛИСЬ А НИНІ

(Продовження).

Початки української етнографії.

Честь першого серіозного почину в українській етнографії належить Полякови з роду Зоріянови Доленга-Ходаковському, за життя відомому під іменем Адама Чарноцького (1784—1825).

Це був справжній піонер нашої етнографії, відданий справі до самозабутя, до фанатизму; власними ногами Ходаковський сходив мало не всю Україну, зібравши, як на ті часи, величезні скарби народньої пісні, — навіть у неповних записах Ходаковського, що дійшли до нас, маємо їх 1254 номери. Етноґрафічна діяльність Ходаковського була наслідком свідомого цілком заміру зібрати твори народньої словесности, подиктованого любовю до народу та панславистичними ідеями. Ходаковський перший у нас став на живий ґрунт народности в етноґрафії, перший „пішов у народ" в буквальному розуминню й нахиляв до того инших. Ентузіязм до народньої творчости у Ходаковського випливав не з бездушного колекціонерства або сухого антикварства, а з бажання спізнати саму душу народню, відшукати ту вищу красу і правду, які наш етноґраф угадував серед народу: Єсть іще на землі щастя, — писав Ходаковський у своєму щоденнику, — тинятись поміж народом, жити поетичним життям селянства. Який же я щасливий у своїй свитині, з моєю вбогою стравою, коли мені оповідають люде згадки свої й бажання! Серед народу живе чеснота, серед народу живе поезія. Зле-ж серце має той, хто не кохає народу всією силою братерської любови".

В ті часи такий погляд на народ справді був новим словом і не диво, що ентузіяст-етноґраф мав великий вплив на дальше покоління українських етноґрафів, як Максимович, Залеський, тощо. На жаль, сумні обставини особистого життя Ходаковського, якому цілий вік довелося жити нелеґальним, та нерозуміння його ідей серед громадянства, для якого він був тільки „грубим чудаком і невіждой", багато гіркого дали йому спити й гальмували його роботу. Найгірше те, що його етноґрафічні записи так таки не опубліковані цілком і досі, увійшовши тільки манісенькою часткою до видань Максимовича та окрушинами зявляючись по тодішніх журналах. Загадкою промайнув Ходаковський перед сучасниками, і ми можемо тепер тільки жаліти, що його величезна, як на свій час, праця не була за його життя надрукована. Зовсім би иньший тоді мала вигляд українська етноґрафія в своїх початках, бо опріч багацтва матеріялу, Ходаковський одразу надав би їй і тієї свідолости, якої иноді бракувало навіть у пізніших працях.

Р. 1818 вийшла „Грамматика малороссійскаго нарѣчія" Олексія Павловського (Великороса з роду), а на другий рік „Опытъ собранія старинныхъ малороссійскихъ пѣсней" князя Миколи Цертелева (помер 1869), — перші друковані праці з української етноґрафії. Початок це був надто несміливий. Обидва авторі ще непевні, чи має яку ціну їх праця; обидва прохають навіть пробачення у читача тих манерних часів за те, що зважуються виступати з народнім матеріялом; обидва дивляться на українську мову, як на „исчезающее" або „устарѣлое нарѣчіе", хоча разом з тим і доводять, що воно, як каже Цертелев, „не менѣе другихъ языковъ способно къ поэзіи". Павловський подав навіть кілька зразків тієї поезії, що була навіяна сміливим почином Котляревського; Цертелев у своєму збірнику надрукував 10 дум народніх, які він уважав за останні прояви згаслої творчости українського народу. В усякім разі початок, зроблений хоч несвідомою, але люблячою рукою, не пропав марне і вже в дальшому поколінню дав таких поважних діячів української етноґрафії, як Максимович, Срезневський, Бодянський та инші.

(Дальше буде).

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА"

ХТО ПЕРШИЙ ПРИДУМАВ РУБІНИ ДЛЯ ГОДИННИКА?

Італійська ґазета „Ль Ілюстраціоне Орафа" пригадує, що уживання рубінів для годинника придумав около року 1700-го швайцарський інжінір Фашіо ді Діїліє. Піддав йому цю думку славний французький годинникар Бофре. В дійсности цей Бофре придумав годинник, котрого машинерія порушалася на видовбаних рубінах. Цей перший годинник уладжений так на рубінах уважали в тих часах справжнім чудом і мистецьким твором, що показали його навіть славному англійському вченому Нютонови, щоби він установив прецизність ходу. Пізніще цей Діліерів винахід примінювали з великим успіхом і в Франції і в Анґлії, а небаром запізналися з ним і в Женеві. Але тут спочатку було лише мало мистців, бо всі зберігали цей винахід як найбільшу тайну. З часом якийсь Інґольд, котрий 1825-го року вчив у Парижі, як обробляється і вертиться дорогоцінні камені й як уживається рубіни в годинникарстві, коли перенісся до Шо де Жонд, почав явно вчити цього заняття. Так з часом поширилася теорія й практика про годинникарські рубіни по цілому світу.

ЕВГЕН ЧИКАЛЕНКО

СПОГАДИ, ЩОДЕННИК ТА ЛИСТУВАННЄ.

I. том.

СПОГАДИ.

III. (1870—1875).

(9)

Я в своїм пансіоні застав з старих своїх знайомих тільки обох надзирателів — Пате та Шілера, а з учителів — нікого давніщого не було. Соколовський набрав все нових: Учителем московської мови був А. А. Андрієвський, Українець, з яким років через 25 я був у Одеській Громаді, він умер на посаді Директора Одеського Сирітського Дому; учителем ґеоґрафії був наш найталановитіщий композитор П. І. Ніщинський, який своїми „Вечорницями", а особливо своєю хоровою піснею „Закувала та сива зазуля" придбав собі безсмертнє імя і велика шкода, що він так мало написав; він же перекладчик на українську мову „Антігони" та „Одісеї". Тоді це вже був старий чоловік із зоссім білою головою та такою-ж гостренькою борідкою; після снідання він приходив на лекції трохи підпилий і тоді був веселий та балакучий. Але найвидатніщим учителем був всіма поважаний і любимий, учитель історії Леонід Анастасевич Смоленський, відомий педагоґ на всю Одесу. Коли він входив у клясу, то все затихало, наче завмірла і на його лекції раз-у-раз заходили инші угителі, а часто й сам директор та його жінка і сідали на західніх партах слухати, як Смоленський, оповідає задане на будучу лекцію учням 3—4 кляси. Ми, учні, завжди, було, й не сгуємось, як мине година і дзвінок, на наш жаль, перебє інтересне оповідання Смоленського. Се був середнього зросту, широкий в плечах, трохи сутулий з завжде нахиленою, задуманою головою, середнього віку чоловік. Широке чоло, короткий ніс та борода робили обличчя його дуже подібним до Сократового, хоч сам Смоленський, оповідаючи учням про Гунів, раз-у-раз, усміхаючись, казав, що вони обличчем подібні до нього; а-ле з Ґунами у нього було спільного хіба тільки обрідне волося на бороді та вусах, очі-ж були не вузенькі монгольські, а великі карі і такі привабливі, що не хотілось відірвати від них своїх очей. Коли він починав говорити, то голову підносив високо, оглядаючи своїх слухачів і всі слухали його з захопленням, затаївши духа; а коли траплявся якийсь шибеник, що й на його лекціях не сидів тихо, то Смоленський без жалю викидав його з кляси. Навіть в Одеській Військовій Школі, де юнкері до цівільних учителів ставились звисока, як до „шпаків", і не зважали на них, Смоленського поважали і слухали з увагою.

Раз тільки трапився там з ним випадок, про який я пізніще чув від скількох офіцерів; коли після турецької війни 1878 року, у військову школу вступило багато офіцерів іменованих на війні і тільки для проформи обовязаних пробути один рік у військовій школі, щоб мати право на дальше авансування, то з цими, переважно ґеорґіївськими кавалерами, не могло собі дати ради навіть військове шкільне начальство, але й вони Смоленського слухали уважно. Та одного разу трохи підпилий офіцер, застромивши в парту відламки пер, почав ними вибренькувати; в тій тиші, що панувала в клясі, Смоленський зараз почув той бренкіт і по звернених, в сторону музики голів авдиторії, побачив і автора її.

— Н.Н.! вигукнув Смоленський, — що то за орґанчик грає у вас в голові?

— Пане професоре, ви ображаєте мундір ґеорґієвського офіцера! відповів задеракувато викликаючим тоном Н.Н.

Ся його відповідь викликала співчуття у майже всіх офіцерів і вони готові були вже счинити скандал, але раптом Смоленський вигукнув:

— Коли так, то скиньте мундір і покладіть його отут на столі, а вішалка геть з кляси!

Цей дотеп викликав загальний сміх і засоромлений офіцер, під голосний реґіт авдиторії, вийшов з кляси.

Через своє „українофільство" Смоленський нігде в державних ґімназіях не мав лекцій, тільки ліберальний військовий міністр Мілютін, що при ревізіях військових шкіл бував на лекціях Смоленського і високо його ставив, держав його у військовій школі. Смоленський і в присутности високих осіб тримався вільно і не тратив свого звичайного гумору. З ним не могло трапитися такого випадку, як з учителем історії Київського Дівочого Інституту, Андріяшовим, котрий, як оповідав М. Лисенко, так перелякався царя Олександра II, що не міг і слова вимовити, а коли цар звелів йому продовжувати лекцію, то замісць: „Імператриця Катерина заключила з Турками мир", загикуючись промимрив: „Імператрина Катериця заключила з миркам и тур". Щоб не розсміятись, цар, сякаючись в хусточку, швидко вийшов з кляси.

Як високо Мілютін цінував Смоленського видно з того, що коли напівбожевільний секретар Одеського Ґенерал-Ґубернатора Тотлебена, Патютин, повішавши десятки інтеліґентних людей, сотні повисилав без суду в Сібір, то Мілютіну треба було багато клопотатись, щоб визволити Смоленського і зоставити його професором Військової Школи.

Але Смоленський не каявся закінчуючи напр. республіканський період Римської історії, він говорив своїм учням:

— Тепер починається імператорський період і я вам вже не буду росказувати лекцій, а задавати-му по книжці — „отселева доселева", бо я цього періоду не люблю і прикладом поясню вам чому: Кожний з вас був на Преображенській вулиці і кожний бачив який там натовп, шарварок — той біжить в один бік, той — в другий, штовхають один одного, настолочують на „любиму" нагнітку на пальцях, одним словом — пекло. А коли пройдете Преображенську вулицю до кінця, то входите на кладовище (цвинтар); там тихо, мило, стежки посипані пісочком, роскішні надгробники пообсажувані тінистими деревами, одним словом — рай. Республіка, або „Ріжпубліку" — це оте пекло на Преображенській ул., а Імперія — це отой рай на кладовищі. Але я вас запитаю — де-б ви воліли бути — у тому пеклі, чи в тому раю?

Хоч як тяжко було в ті часи впливати учителям на учнів в напрямку української національної свідомости, а тим більше у військовій школі, але я зустрічав зо свкілька офіцерів, що тільки, дякуючи Смоленському, як вони казали, поставали свідомими Українцями, а бувші учні Одеської Військової Школи — український белетрист М. Кравченко, та надзвичайно талановитий рано померший публіцист Трохим Зінківський (Певний) зазначили це й в літературі.

В широких колах українського громадянства Смоленський майже невідомий, бо він за все своє життя нікуди з Одеси не виїздив і не написав ні рядка, після того, як йому, по наказу начальства, спалено маґістерську дісертацію по історії Болгарії, яку він подав Одеському Університету в перші роки по скінченню його. А тим часом це був один з найвидатніщих Українців, яких мені довелося зустрічати в своїм життю; йому можна дорівняти хіба одного Дмитра Пильчика, про якого говорити-му на своїм місці; обидва вони мали величезний вплив на своїх слухачів, яких вчили живим словом, а про долю України в майбутньому говорили, як натхнені біблійні пророки і те живе слово багато людей навернуло до української свідомости і поробило їх гарячими українськими патріотами, хоч обидва вони промовляли, як майже всі наші шостидесятники, московською мовою.

Смоленський родився і вчився в Одесі, де його батько був директором ґімназії, а університет скінчив у Київі, де під впливом товариства В. Антоновича та М. Драгоманова, став свідомим Українцем, але розумовим, бо стихії (живла) української у нього не було і він майже не вмів говорити по українському. Він завжде, сміючись, казав, що він не Українець родом, а „одеський міщанин", але вважає своїм обовязком, як це писав у своїй знаменитій „Сповіді" В. Антонович, працювати для українського народу, на территорії якого він живе, хлібом якого він годується тим більше, що й його рідну Одесу заснували запорохські козаки під назвою — Хаджибей.

(Дальше буде)

ГЕЛЕН КЕЛЕР

Чи чули ви коли про Гелен Келер? Здається, що нема на світі краю, щоб хтось н езнав про неї.

Всьо знаннє, яке маємо, одержуємо через наші змисли — слух, зір, смак, нюх і чутте. Всьо, що знаємо про окружаючий нас світ, знаємо при помочі наших змислів. А найважніщий є змисл слуху і зору. Як би так люде стратили наразі ці два змисли, вся наша цивілізація нагло провалилабся. Ми справді не знаємо чи без зору і слуху міг би світ бодай в части розвинутися і поступити наперед.

Гелен Келер є здається одинокою на світі людиною, сліпа і глуха, котра поборола свою уломність, і своїми подвигами зачудувала цілий світ. Вона не бачила природи, що її окружає, не чула звуку.

Ще в дитинстві тяжко захоріла і стратила зір, слух і мову. При пильній, витревалій праці вона поборола нечувані трудности, начилася говорити пятьма мовами, скінчила університет і то все без слуху і зору.

Гелен Келер родилася 1880 року. Її батько досить маючий, був редактором. Коли мала девятнайцять місяців, тяжко захоріла і стратила слух і зір. Очевидно, не маючи слуху, не навчилася говорити. Її батьки і знакомі могли розмовитися з нею тільки кількома знаками.

Коли підросла, стала дуже збиточна. Одного разу замкнула свою маму в комірці і тримала її там кілька годин. То знов у хвилі гніву перевернула колисанку з своєю маленькою сестричкою.

Родичі чимало журилися каліцтвом своєї доньки, аж довідалися, що в Бостоні є такий інститут, в якому учать сліпо-глухих. З того інститута дістали вони учительку, панну Суливан ,котра теж якийсь час була сліпа.

Учителька відразу пізнала, що буде мати великий клопіт з Геленою. Коли тільки ввійшла до хати. Гелен повикидала всі річи з торбинки. При столі заховувалася неможливо. Руками брала страву з чужих тарелів і була неповидюча.

Учителька привезла з собою ляльку, дала її своїй учениці, приложила пальці до її долоні і вимовила слово — лялька. Так повторила богато разів. Це зацікавило каліку і стала сама повторяти ті слова, очевидно не чуючи їх ані не розуміючи їхнього значіння.

Потім навчила її вимовляти друге слово — ме-дів-ник.

Одного разу взяла її учителька до води, встромила її руку в холодну воду і сказала — во-да. По кількох спробах Гелен навчилася вимовляти і це слово.

За короткий час вона навчилася вимовляти богато слів. Учителька казала їй перше діткнутися якого предмету, відтак назвала цей предмет, а учениця повторила. За кілька годин вона навчилася вимовляти трийцять слів. Імена предметів вимавляла зі зрозумінням і уміла відріжнити і назвати даний предмет скоро тільки діткнулася його.

Потім стала учителька показувати їй як писати. В три місяці по прибуттю учительки Гелен написала свій перший лист.

Воно легко учити як називати ріжні предмети, яких можна діткнутися, одначе як навчити сліпо-глуху значіння абстрактних слів, яких не можна діткнутися. Одного разу спитала Гелен свою учительку, що значить слово — любов. Учителька лагідно пригорнула її до себе, діткнулася пальцями її долоні і сказала — Я люблю тебе!

Що то є любов? — спитала Гелен. Учителька пригорнула її близше і сказала дотикаючися її серця — Любов є тут! Гелен перший раз почула свідомо, що її серце бється. Всеж таки слова „любов" Гелен не зрозуміла. Вона зрозуміла тільки те, що могла діткнутися. Вона чула запах квітів і спитала учительку — Чи любов є як запах квітів? Учителька відповіла що ні. Гелен задумалася. Над ними світило сонце. „Чи це не любов?" спитала Гелен показуючи в напрямі звідки гріло. Знов сказала учителька, що це сонце, а не любов. Гелен дивувалася, що учителька не могла пояснити її того, що то є любов. Два або три дні опісля Гелен низала на нитку коралі. Одні були більші, а одні менші. Мала низати поперемінно — два більші коралі і два менші. Тимчасом наробила богато помилок і учителька звернула на це її увагу. Потім діткнулася пальцем її чола і сказала: „Подумай!" Гелен відразу зрозуміла, що думаннє, це є процес який відбувається в голові. Так то перший раз зрозуміла значіннє абстрактного (подуманого) слова.

Лекції Гелени відбувалися звичайно на дворі. Всього вчилася в практичний спосіб. При науці географії робила з піску ріки, озера, острови і гори, а опісля рисувала патиком на землі мапи країв.

Коли Гелен навчилася вимавляти слова і зрозуміла їх значіннє, стала укладати зі слів цілі речення.

Учителька і учениця були невідлучні. Панна Суливан віддала ціле своє життє образуванню Гелени.

По двох роках витревалої науки Гелен навчилася доволі добре говорити і зробила нечуваний поступ в науці. Слава про неї скоро розійшлася по світі і ріжні товариства кликали її до себе, щоб промовляла до них. Люде з ріжних частей світа приїзжали до Америки, щоб почути незвичайної дітчини, котра навчилася говорити, одначе сама ніколи не чула свого голосу.

Образуваннє її скоро поступало сперед. Вона навчилася німецької, французької, латинської, грецької мови опріч своєї рідної, англійської і за короткий час могла читати книжки написані в тих мовах .Ходила до публичної школи ,потім записалася на університет. Панна Суливан все була з нею і виклади професорів передавала її в долоню.

Вона була на виставі в Шикаго і власти позволили їй діткнутися пальцями ріжних статуй і малюнків і других предметів на виставі. Вона бачила при помочі дотику. При помочі дотику вона оглядала славні малюнки і знаходила в тім таку приємність, як ми знаходимо дивлючися на них нашими очима. Вона могла відріжнити при помочі дотику чи малюнок або статуя людини представляє ненависть, чи відвагу, чи любов.

В школах при іспитах трактували її однаково з другими учениками, того самого що від других й від неї вимагали. Та мимо своєї уломности, бо не могла ні бачити ані чути викладів професорів, іспити свої здавала все з відзначеннєм. Вона не могла насититися читаннєм книжок. Читала при помочі дотику пальцями, і кожну книжку що перечитала, знала майже на память.

В міру того, як поступало наперед її образуваннє, вона поводилася як людина нормальна зі всіма змислами. Часто говорила про ріжні барви, з коли одного разу буря звалила в їхнім городі дерево, вона вийшла „подивитися" на це дерево, а сказала, що аж заболіло її серце на вид поваленого тінистого дерева, котре так дуже любила.

Коли завезли її до водопаду Ніягари, вона сказала, що трудно їй висказати враженнє яке там дістала, одначе вона чула, що воздух дріжав і земля тряслася. В городі вона чує дерева і квіти і з приємністю ступає по мягкій травиці. В місті, де великий рух, вона відчуває нервами свого лиця беустанний стукіт і тарахкіт невидимої товпи. Це все подразняє її духа.

З часом її змисл нюху незвичайно розвинувся. Вона могла веслувати човен до берега, бо по запаху трави і квітів могла відріжнити де є беріг. Коли завести її до якої кімнати, вона все знала де находиться. Вона пізнавала по запаху книжок, коли находилася в бібліотеці.

Найщасливіщі люде світа інтересувалися нею і ледви чи жие на світі друга така жінка, щоб мала такі широкі знакомства в світі як Гелен Келер. Марк Твейн нераз читав її свої оповідання, а вона чула їх дотикаючися його уст коли він читав.

Коли хто увійшов до кімнати, вона звичайно вже по ході пізнавала хто це є. Вона годна пізнати в якім настроенню є людина, діткнувшися його руки або лиця. Коли находиться в товаристві, хотяй не чує, що люде говорять, всеж таки бере участь в розмові і знає о що розходиться, тримаючи руку своєї невідступної товаришки. Коли люде поважно заховуються й вона поважна, коли сміються й вона з ними сміється. Одначе мусить держатися руки панни Суливан, бо коли опустить її руку, тратить від разу всяку злуку з товариством.

Вона навіть навчилася пізнавати музику, а головно гру пяна. Дрожаннє струнів цего інструменту має на неї такий самий вплив, як би чула саму музику. Вона годна пізнати чи мельодія є сумна чи весела, поважна че легка.

Гелен Келер написала ряд книжок, в яких представила фільософію свого життя .Ці книжки критики уважають за майстерні твори так що до знаменитої мови, стилю, як і глибини думки.

В одним місці вона пише: „Моя рука є тим для мене, що для вас зір і слух. У великій мірі ми йдемо тими самими дорогами, читаємо ті самі книжки, говоримо ту саму мову, а одначе наші досвіди є ріжні. Одна рука вяже мене зі світом жінок і мущин. Рукою ячую ,рукою я відбираю приємности і стою в злуці з активним життєм."

Як вже попередно сказано, Гелен Келер є звісна цілому світови. Її запрошують усюди і подивляють її знаннє і побіду над її уломністю.

Гелен Келер жие в Америці, є з року Американка.

Чи зане тепер хто є Гелен Келер? (Кан. Ранок).

ЗВІТ УКРАЇНСЬКОЇ ЖІНОЧОЇ ГРОМАДИ В НЮ ЙОРКУ

від 6. вересня 1923 до 1. лютого 1924.

З уряджених підприємств прийшло	$260.26
З продажі цвітів при церкві св. Юра в Ню Йорку	53.15
З забави на Андрея в власнім льокали	26.75
З коляди	278.01
Разом	$618.17

Вислано дня 28. січня ц. р. через Стендард Інтернешенел Ексченджь, 30 Іст 7-ма вулиця доляровими чеками до:

Українського Краевого Товариства Опіки над Інвалідами у Львові на дім для інвалідів	400.00
Українських Інвалідів у Львові	50.00
Табору інтернованих Українців в Калиши на руки ген. О. Удовиченка	30.00
Українськог Жіночого Товариства у Відні	25.00
Посилка	26.00
Разом	$531.00
Остає в касі	87.17
Разом	$618.17

РУМУНСЬКА ПРЕСА

Основником новітньої щоденної інформаційної преси є Італієць Люіджі Каза, талановитий більше торговельно-практичним змислом, як часописним спритом. Каза оснував „Універзуль", який виходить у Букарешті. „Універзуль" означав революцію у тодішній румунській журналістиці, якої початки припадають на 30-ті роки минулого століття. Основателем її є Румун Еляд Радулеску, „батько румунської літератури". „Універзуль" є заграничним органом і розходиться добре завдяки сенсаційности змісту. Друкується в накладі 150,000 примірників. Дальше поширений є часопис „Дімініяца". То опозиційний і строго критичний часопис. Третя ґазета независима „Преса". Із часописів політичних партій слід згадати „Віторуль" орґан ліберальної партії, яка сьогодня є при владі. То найбогатший часопис у Румунії. Дуже добре редаґований під технічним оглядом. Улюблений завдяки свому сарказмови є час. „Петронія". Ліберальна партія має і ґазету на французькій мові „Ль Індепенданс Румен". Значіння його спало, бо серед Румунів нема вже такого інтересу для французької мови, як давніще. Ґазета „Адеверуль" є опозиційна. „Патрія" це орґан народньої партії. Крім цих букарештенських часописів, виходять і провінціональні і ґазети національних меньшостей. В Букарешті виходить дві грецькі ґазети; з них „Геленісмос" боронить геленські інтереси; одна російська „Букарестскія Новості", німецька „Букарестер Цайтунґ" і т. д. В Добруджі виходить румунсько болгарська ґазета „Воцеа Сілістрей". В Чернівцях виходять українські і німецькі ґазети. Політичні ґазети виходять звичайно по полудни, за виїмкою „Аврору", яка виходить вранці. Румунські журналісти мають свої три клясові орґанізації: Союз преси, синдикат журналістів і стоваришення журналістів. На недавньому конґресі злилися всі три стоваришення в журналістичну федерацію.

СКІЛЬКИ Є ЖИДІВ У ЦІЛОМУ СВІТІ?

Питання це вже нераз порушували часописи. Недавно помістив нову статиститку „L' Amaire Americano-Juif". Видає його др. Лінфилд, директор „статистичного уряду для досліду над жидівським народом". Згідно з його обчисленнями загальне число Жидів виносить на цілій земли 15 і пів міліона. Дві треті Жидів з цього числа мешкає в Европі, а одна четверта в Америці, решта, цебто одна осьма мешкає в Азії, Африці й Австралії, На Европу припадає 8 міліонів 750 тисяч жидів, а саме на території, яку Лінфилд називає „Центральною Жидівською Европою". На цю територію, так густо заселену жидами, складаються: Польща, Україна, Білорусь, Литва, Латвія, Чехословаччина, Австрія, Мадярщина, Румунія. Пересічно в цих краях 8 проц. припадає на Жидів. **Америка має 3 міліони 850 тисяч Жидів. З цих 3 міліони 600 тисяч відпадає на Злучені Держави, 126.000 на Канаду, 100.000 на Арґентину. З світових міст найбільше Жидів має Ню Йорк а саме 1,643.000 (цебто 25 процент населення). Др. Лінфилд називає Ню Йорк першим жидівським містом на всьому світі.** Друге місто, то Варшава з 310.000, третє Відень з 300.000 Жидами.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ